

HİZMETKÂR LİDERLİK ÜZERİNE BIBLİYOMETRİK BİR ANALİZ*

A Bibliometric Analysis on Servant Leadership

Barış ŞABAHAT ^{1,*}, Umut EROĞLU ²

¹ Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme ABD,

² Doç. Dr, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 07.05.2025

Kabul Tarihi: 23.06.2025

Anahtar Kelimeler:

Hizmetkâr Liderlik, Liderlik,
Dönüşümcü Liderlik, İş
Tatmini, Performans

ARTICLE INFO

Research Article

Received 07.05.2025

Accepted: 23.06.2025

Keywords:

Servant Leadership,
Leadership, Transformational
Leadership, Job Satisfaction,
Performance

ÖZ

Liderlik yaklaşımları, insanlık tarihi boyunca var olduğuna inanılan liderlik kavramının bilimsel temelde ele alınması sonucu ortaya çıkmıştır. Özellikler yaklaşımı, davranışsal yaklaşım ve durumsallık yaklaşımı gibi klasik modellerin ardından, modern liderlik anlayışları literatürde yerini almıştır. Bu çalışma, modern liderlik yaklaşım modellerinden biri olan hizmetkâr liderlik üzerine gerçekleştirilen bilimsel yayınları bütünsel bir yaklaşımla analiz ederek kavramın evrimsel gelişimine genel bir bakış sunmayı amaçlamaktadır. Web of Science (WoS) veri tabanında “servant leadership” anahtar kelimesiyle yapılan tarama sonucunda, 1978–2025 yılları arasında yayımlanan 2100 çalışma incelemeye alınmıştır. VOSviewer ve R programları aracılığıyla gerçekleştirilen analizlerde, hizmetkâr liderlikle ilişkili öne çıkan yazarlar, makaleler, kaynaklar, kurumlar, ülkeler, anahtar kelimeler, temalar ve eğilimler belirlenmiştir. Elde edilen nicel veriler görselleştirilerek sistematik biçimde yorumlanmış; böylece konuya ilgi duyan araştırmacı ve uygulayıcılara yönelik yol gösterici bir çerçeve sunulmuştur.

ABSTRACT

Leadership approaches have emerged as a result of the scientific examination of the leadership phenomenon, which is believed to have existed throughout human history. Following classical models such as the trait, behavioral, and situational approaches, modern leadership theories have found their place in the literature. This study aims to provide an overview of the evolutionary development of servant leadership, one of the modern leadership approaches, by analyzing relevant scientific publications through a holistic approach. Based on a search conducted in the Web of Science (WoS) database using the keyword “servant leadership”, a total of 2100 publications published between 1978 and 2025 were included in the analysis. Using VOSviewer and R, the analysis identified prominent authors, articles, sources, institutions, countries, keywords, themes, and trends related to servant leadership. The quantitative data were visualized and systematically interpreted to offer a guiding framework for researchers and practitioners interested in the subject.

* Bu makale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nde İşletme Anabilim Dalı’nda Doç. Dr. Umut Eroğlu danışmanlığında devam eden ve Barış Şabahat tarafından hazırlanmakta olan “Akış Deneyimi, Bireysel İş Yapılandırma ve Hizmetkâr Liderlik İlişkisi” adlı doktora tezinden türetilmiştir.

* Sorumlu yazar.

* barissabahat@hotmail.com

GİRİŞ

Bibliyometrik analiz; alanın güncelliğine dair biçimsel ve nicel veriler sunması ve görselleştirme yazılımları aracılığıyla akademik eğilimlerin izlenmesini kolaylaştırması yönüyle sistematik literatür taramasından ayrılmaktadır. Bununla birlikte, scientometrik, webometrik, sibermetrik, altmetrik ve infometrik gibi kavramlarla zaman zaman karıştırılabilmektedir. Bu analiz türünün temel amacı, araştırma performansına ilişkin nicel veriler ve ölçülebilir göstergeler elde etmektir. Metriklerin yorumlanmasında, araştırmacının alana dair bilgi birikimi ve deneyimine dayalı bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir. Bibliyometrik analiz; ülkeler, yazarlar, kurumlar, kaynaklar, araştırma alanları, iş birliği ağları, literatürdeki boşluklar ve alan çıktılarının etkileri hakkında nicel veriler sunmaktadır (Dirik vd., 2023:168). Matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kullanımıyla gerçekleştirilen bu analizler, ilgili alandaki çalışmaların sistemli biçimde incelenmesine olanak tanımaktadır. Bu sayede ilgi alanları, eğilimler, eğilim değişimleri ve en çok atıf alan çalışmalar gibi önemli eğilimler ortaya konulabilmektedir (Zeren ve Kaya, 2020:37-38). Ayrıca bibliyometrik analiz, araştırmaların ön adımı olarak da etkili şekilde kullanılabilmektedir (Dirik vd., 2023:168).

Konu kapsamı ve literatür yoğunluğunu sayısal göstergelerle ortaya koyan bibliyometrik analiz, belirli bir zaman aralığında üretilen literatürün nicel dökümünü sağlayan etkili bir yöntemdir. Bu yöntemle elde edilen veriler grafik ve tablolar aracılığıyla sunulurken, konunun sayısal olarak değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Böylece alana yapılan katkılar, konuların ele alınış biçimleri ve mevcut boşluklar açık bir şekilde ortaya konulabilmektedir (Bağdoğan ve Özdemir, 2024:70). Yeni araştırma gündemleri ve yönelimler oluşturan bibliyometrik çalışmalar sayesinde, araştırmacılar literatürdeki ve uygulamadaki eksiklikleri daha net biçimde tespit edebilmektedir. Bu yönüyle bibliyometrik çalışmalara, her disiplinin farklı gelişim evrelerinde sürekli olarak ihtiyaç duyulmaktadır (Köseoğlu vd., 2016:192).

Bilimsel haritalama sürecinde kullanılan her yazılım, farklı algoritmalar ve teknikler içeren kendine özgü yapılar barındırmaktadır. Bu nedenle, her yazılım aracı çalışılan alana özgü farklı bakış açıları sunmaktadır. Farklı yazılımların birlikte kullanımı, eksiksiz ve bütüncül bir analiz gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda, birlikte kullanım, aksi takdirde keşfedilemeyecek bilgilerin ortaya çıkarılmasına olanak sağlayarak olumlu bir sinerji yaratabilir. Bu bağlamda, eksiksiz bir bilimsel haritalama süreci için farklı yazılım araçlarının birlikte kullanılması önerilmektedir (Cobo vd., 2011:1399-1400). Bu çalışmada, Van Eck ve Waltman tarafından 2010 yılında geliştirilen VOSviewer programı ile Aria ve Cuccurullo tarafından 2017 yılında geliştirilen R tabanlı Bibliometrix paketi birlikte kullanılarak görselleştirme işlemleri gerçekleştirilmiştir (Van Eck ve Waltman, 2010; Aria ve Cuccurullo, 2017:959; Erkan, 2020:152; Bağdoğan ve Özdemir, 2024:70; Dereli, 2024:1).

R tabanlı Bibliometrix, araştırmacıların literatürde yer alan çalışmaları kapsamlı şekilde analiz etmesine ve ilgili alandaki gelişmeleri tespit etmesine olanak tanıyan güçlü bir araçtır (Erkan, 2020:152). Açık kaynaklı yapısı, nesne yönelimli ve işlevsel mimarisiyle birlikte esnek ve kullanıcı dostu özellikleriyle dikkat çeker. Özellikle bilimsel haritalama yöntemlerinde yaygın biçimde kullanılmaktadır (Seyhan ve Özzeybek Taş, 2021:1570).

VOSviewer ise oluşturulan bilimsel haritaların kolaylıkla incelenmesini sağlayan güçlü bir grafiksel arayüze sahiptir (Cobo vd., 2011:1399). Program, görselleştirme, haritalama ve veri setlerinin çok boyutlu analizine imkân tanırken; metin madenciliği özelliğiyle de karmaşık bilgi kümelerinin anlamlandırılmasına katkı sunmaktadır (Artsın, 2020:344; Dereli, 2024:2).

Çalışmada verilerin elde edildiği Web of Science (WoS) veri tabanı ise araştırma güvenilirliği açısından kritik bir kaynaktır. Gelişmiş arama göstergeleri, farklı disiplinleri kapsayan geniş yapısı ve yayın etiğine dayalı kontrol mekanizmaları sayesinde yüksek güvenilirlikte bilimsel veriler sunmaktadır (Dirik vd., 2023:173).

1. HİZMETKÂR LİDERLİK

Lider kelimesinin Türkçedeki karşılığı “önder” olsa da terimin kullanımda “lider” biçiminde yerleştiği görülmektedir (İbicioğlu vd., 2009: 3). Liderlik kavramına farklı bakış açılarıyla yaklaşmak mümkün olabilir. Basitçe diğerlerini kendini takip etmeye teşvik veya onları isteyerek bir şeyler yapmaya yönlendirmek olarak görülmektedir. Bir başka şekilde yetki ve otorite kullanımına dikkat çekilebilir. Alternatif bir bakış açısıyla, rol olarak başkalarından performans elde etme yönüne odaklanılabilir veya ikna-güç ilişkisi bakımından değerlendirilebilir. Ancak tüm bu tanımların ortak paydası, liderliğin özünde ilişkiye dayalı bir süreç olduğu ve bu sürecin, başkalarının davranışları üzerinde etki oluşturma işlevi taşıdığı gerçeğidir (Mullins ve Christy, 2016: 314). Bu bağlamda, söz konusu ilişki ve etkileşim süreci “liderlik” olarak adlandırılırken, bu süreci etkili şekilde yöneten kişi “lider” olarak tanımlanmaktadır (Bakan ve Bulut, 2004: 153). Liderlik, yalnızca yönlendirme değil; aynı zamanda bir kültür inşa etme, izlenecek yolları belirleme ve hedeflere ulaşmak için uygun araçların kullanılmasını sağlama sorumluluğunu da içerir (Şafaklı, 2005: 132-133). Bu açıdan liderler, amaca yönelik bir arada tutan tutkal, yön veren pusula ve gidilmesi gereken yolu aydınlatan fener niteliklerini taşımaktadırlar (Demirel ve Kışman, 2014: 689).

Liderlik kavramının bilimsel olarak ele alınması sonucu ilk olarak klasik yaklaşımlardan özellikler yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Psikoloji temelli özellikler yaklaşımı 1920’lerde geliştirilmeye başlanmıştır. Başarılı liderlerin doğuştan getirdikleri özellikler üzerinden ortaya çıkan bir değerlendirme olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreçte çevre, davranışlar ve durumların ihmal edilmesi nedeniyle liderlik çalışmaları davranışlar ve durumlar dışarıda bırakılmadan ilerlemiştir (Hamilton, 2008: 372-374). İkinci klasik liderlik yaklaşımı olan davranışsal yaklaşım lideri diğerlerinden ayıran kişisel özelliklerden etkili liderlik davranışlarına yönelik bir odak değişikliği ortaya koymuştur. Yaklaşım bu şekilde en etkili liderlik tarzını ortaya koymayı amaç edinmiştir (Halall, 1974: 401-402). Üçüncü ve son klasik liderlik yaklaşımı ise liderlik kavramını sadece lider özellikleri veya davranışlarına değil, aynı zamanda içinde bulunulan duruma göre değerlendiren durumsallık yaklaşımıdır (Hamilton, 2008: 374). Sürekli değişimin; her durumda geçerli olduğu kabul edilen lidere ait özellikleri ve liderlik davranışlarını imkânsız kılması durumsallık yaklaşımının ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır (Küçüközkan, 2015: 99). Liderlik konusundaki çalışmalar 1980’li yıllara kadar; özellikler, davranışsal ve durumsallık yaklaşımlarından oluşan klasik yaklaşımlar üzerinden ilerlemiş sonrasında ise yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Sökmen ve Boylu, 2009: 2383).

Klasik yaklaşımlardan köken alarak ortaya çıkan, modern yaklaşımlar olarak isimlendirildiğini de gördüğümüz liderlik modellerinden hizmetkâr liderlik kavramı Greenleaf tarafından ortaya konulan bir liderlik modellemesidir. Hizmetkâr liderlik bilgi çağının liderlik yaklaşımlarına tesir etmesiyle zamanın ihtiyaçlarına yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Hizmetkâr liderlik tarzı elinden gelenin fazlasını ortaya koyan, hizmete adanmış ve yol gösterici olarak görülmektedir. Toplumun en küçük biriminden tamamına kadar aile, iş, okul ve siyaset hayatında toplumun tüm kesimlerine yardımcı olmaktadır. Hizmetkâr liderler olacak olanı önceden sezerek insanları haberdar eden ve zorluklardan kurtaran önemli güç odaklarıdır. İnsanların mutlu olmalarını isteyen, hizmetkârlık anlayışıyla hareket eden, hayatlarını çalışmaya adanmış liderlerdir. Organizasyon çıkarlarını kendi çıkarlarının önüne koyarlar. Öngörülü, insan odaklı, bilgili, dürüst ve sabırlı kişilikleri önemlidir. İçerisinde bulunulan ağır rekabet koşullarında liderlik ettiklerinin başarılı olmaları kaçınılmaz bir sonuçtur (Bakan ve Doğan, 2012: 9-10).

Hizmetkâr liderlik etik kavramını liderliğe dahil eden bir liderlik modelidir (Hamilton, 2008: 387-388). Etik, ahlaki değerleri göz önünde tutarak doğru ve yanlışın tespitini ortaya koyan tüm zamanlarda öneme sahip bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilim ve yönetimin vazgeçilmez unsurudur (Günel vd., 2015: 253-254). Hizmetkâr liderlik etik amaç ve ilkeler hususunda net, ahlak rehberliğinde kişisel ve toplu vicdanı geliştirilmesine adanan bir tavra sahiptir (Hamilton, 2008: 387-388).

Hizmetkâr liderler ayırım yapmadan yardım anlayışıyla herkese yetişmeye çalışırlar. Fakat anlayışları gerekeni yapmalarını engellemez, disiplinden taviz vermeleri sonucunu getirmez. Hizmetkâr liderler kendilerini tanıma ve sürekli geliştirme anlayışındadır. Diğerlerinin gelişimine öncelik veren empati sahibi kişilerdir (Hamilton, 2008: 386). Onların gelişimini hedefe giden bir araç olarak değil bir amaç olarak görürler (Ehrhart, 2004: 69). Geri bildirim, dinleme, kavramsallaştırma, ikna, danışma, topluluk oluşturma gibi konularda farklı farklı becerileri geliştirme hususunu öne koyarlar (Hamilton, 2008: 386). Diğerlerinin yetenek gelişimine katkı koyarlar. Çalışmalarına tesir eder, engellerini kaldırır, cesaret verirler (Kılıç ve Aydın, 2016: 106). Yaptıklarıyla onlara hizmet ederler (Liden vd., 2008: 161 ; Kılıç ve Aydın, 2016: 106). Uzun vadede sürdürülebilir performansa odaklanırlar (Eva vd., 2019: 111). Güç, makam-mevki peşinde değillerdir (Baynal Doğan vd., 2021: 164). Yeteneklere saygı duyar, güç paylaşımında bulunurlar (Russell, 2001:80). İnsanları güçlendiren, geliştiren, alçak gönüllü, otantik ve yön gösteren liderlerdir (Van Dierendonck, 2011). Hizmetkâr liderlik tarzı diğerlerinin ihtiyaçlarını öne koyan dürüst liderleri, topluluk içinde yardım edilmesini teşvik eden liderleri ve diğerlerine yardımcı teknik becerilere sahip olan liderleri kapsamaktadır (Liden vd., 2015: 255). Hizmetkâr liderlik iş ilişkileri ve kurumsal yaşamı olumlu yönde devrimsel nitelikte değıştirme potansiyeli sunmaktadır (Russell & Stone, 2002: 154).

Hizmetkâr liderlik üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda, kavramın tanımlanmasına ve bu liderlik modelinin teorik temellerinin inşa edilmesine yönelik araştırmaların farklı disiplinler içinde yer aldığı görölmektedir. Liderlik kavramının doğası gereğı, hizmetkâr liderlik de diğer liderlik modellerinde olduğu gibi disiplinler arası bir ilgi alanı oluşturmakta ve çeşitli akademik alanlarda çalışılmaktadır. Etik değeri merkeze alan ve pozitif liderlik yaklaşımlarından biri olarak değeriendirilen hizmetkâr liderlik, günümüzde sıklıkla karşılaşılan örgütsel ve toplumsal sorunlara çözüm potansiyeli taşıyan çağdaş bir liderlik modeli olarak ortaya çıkmaktadır.

Etik hassasiyetleri önceleyen ve yüksek performansa katkı sağlaması beklenen bu liderlik tarzına ilişkin yürütölen çalışmaların, bütöncöl bir yaklaşımla değeriendirilmesi; literatürde öne çıkan bulguların sistematik bir şekilde ortaya konulmasını ve bu bulguların nicel bir döküm aracılığıyla araştırmacıların dikkatine sunulmasını mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada ele alınan hizmetkâr liderlik literatürü, ilgili yazılım programları aracılığıyla analiz edilerek kavramın daha derinlemesine anlaşılması, literatürdeki yönelimlerin tespit edilmesi, eğilimlerin belirlenmesi ve mevcut araştırma trendlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Hizmetkâr liderlik alanında öne çıkan yazarların, makalelerin, kurumların, ölkelerin, anahtar kelimelerin ve konuların belirlenmesi bu analiz kapsamında hedeflenmiştir. Bu doğrultuda çalışma, bibliyometrik analiz yöntemi aracılığıyla söz konusu unsurların bütöncöl bir yaklaşımla tespit edilmesine yönelik bir motivasyon taşımaktadır. Nihai olarak, hizmetkâr liderlik konusunda literatürde mevcut araştırma eğilimlerinin görselleştirilmesi ve elde edilen nicel veriler üzerinden teorik ve uygulamalı düzeyde, araştırmacı ve uygulayıcılara yol gösterici nitelikte temel bir çerçeve sunulması amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Çalışmada, modern liderlik modellerinden hizmetkâr liderlik üzerine yapılan, literatürdeki bilimsel çalışmaların bütöncöl bir yaklaşımla analiz edilmesi amacıyla VOSviewer ve R programları kullanılarak bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Web of Science (WoS) veri tabanında “servant leadership” anahtar kelimesi kullanılarak, tüm alanlar içerisinde, diller sekmesinde İngilizce kısıtlanmasıyla arama yapılmıştır. Yapılan arama neticesinde ulaşılan 2135 bilimsel çalışma değeriendirmeye alınmıştır. Dil kısıtlanması neticesinde yedi adet Çince, altı adet İspanyolca, beş adet Türkçe, dört adet İzlandaca, üçer adet Portekizce ve Rusça, iki adet Korece, birer adet Afrikaanca, Hırvatça, Çekçe, Flemenkçe ve Almanca çalışma analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak 1978 ile 2025 yılları arasında yayınlanan 2100 bilimsel çalışmaya ulaşılarak ilgili çalışmalar analizlere dahil edilmiştir. Analizlerde daha doğru sonuçlar alınması amacıyla tek bir veri tabanı üzerinde, tek bir dil ile çalışma yapılması araştırmanın kısıtları olarak

değerlendirilmektedir. Çalışmada kullanılan verilere 01.02.2025 tarihinde Web of Science (WoS) veri tabanında arama yapılarak ulaşılmıştır.

Analizlere dahil edilen hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmalarda öne çıkan yazarlar, makaleler, dergiler, kaynaklar, kurumlar, ülkeler, anahtar kelimeler, konular ve eğilimler ortaya konularak çıkarımlarda bulunulmuştur. Elde edilen veriler görselleştirilip sistematik özetlerinin yorumlanmasıyla ortaya konulan bulguların hizmetkâr liderlik üzerine bilimsel çalışmalar yapan araştırmacılara ve uygulayıcılara yol gösterici olmasını sağlayacak bir harita ortaya çıkartmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede çalışmanın cevaplamak istediği araştırma soruları şu şekilde ortaya konulabilir;

Hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmaların türlerine, yıllara ve alanlara göre dağılımı nasıldır?

Hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmaların yayın ve alıntı yapma eğilimleri ne yöndedir?

Hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmalara en çok katkı sağlama yönünden hangi yazarlar, kaynaklar ve ülkeler öne çıkmaktadır?

Hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmalara iş birliği yönünden hangi yazarlar ve ülkeler öne çıkmaktadır?

Hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmalarda hangi anahtar kelimeler öne çıkmaktadır?

Hizmetkâr liderlik konusunda uygulayıcılar ve araştırmacılar için önerilebilecekler nelerdir?

3. BULGULAR

Bibliyometrik analizlere 1978 ile 2025 yılları arasında yayınlanan 2100 çalışma dahil edilmiştir. Analizler sonrası elde edilen bulgular raporlanmıştır. Bibliyometrik analizlerde kullanılan çalışmaların türleri Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Analizlere Dahil Edilen Çalışmaların Türleri

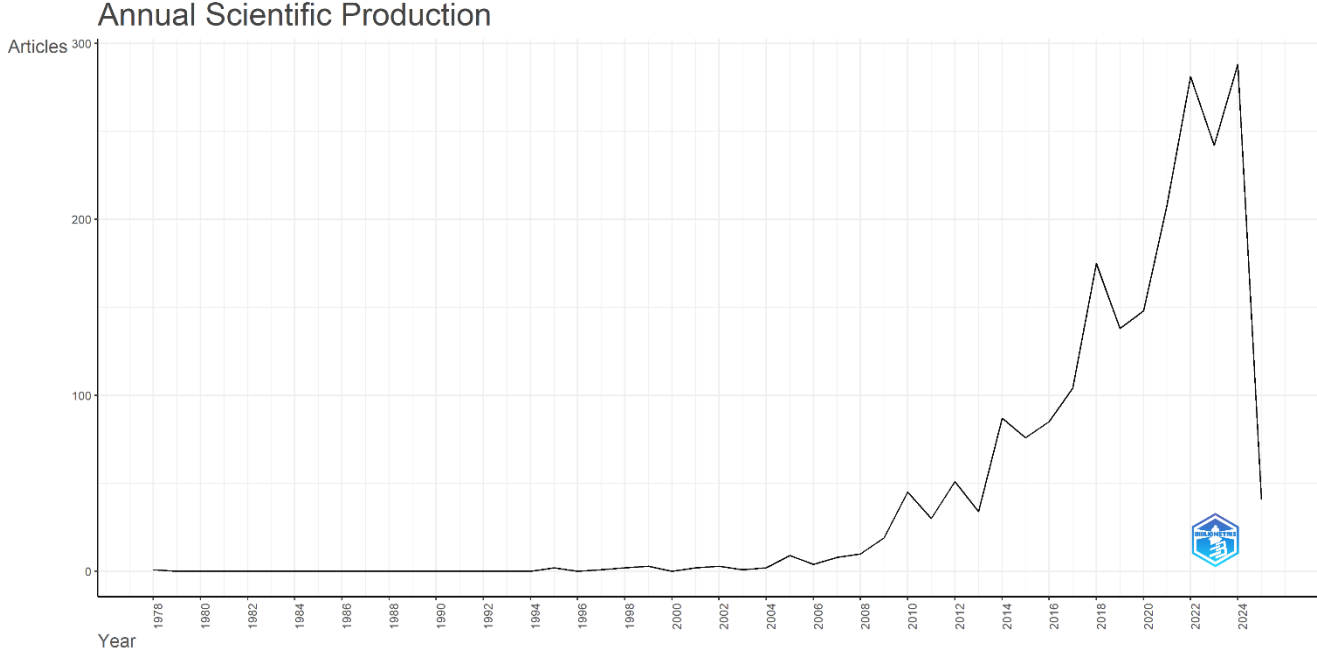
Tür	Sayı	Yüzde
Makale	1526	72,67
Makale; Kitap Bölümü	152	7,24
Makale; Veri Makalesi	1	0,05
Makale; Erken Erişim	90	4,29
Makale; Erken Erişim; Geri Çekilen Yayın	2	0,10
Makale; Bildiri	6	0,29
Kitap	9	0,43
Kitap İncelemesi	23	1,10
Düzeltilme	8	0,38
Editöryal İçerik	46	2,19
Editöryal İçerik; Kitap Bölümü	17	0,81
Editöryal İçerik; Erken Erişim	1	0,05
Editöre Mektup	2	0,10
Editöre Mektup; Erken Erişim	1	0,05
Toplantı Özeti	20	0,95
Haber Metni	1	0,05
Bildiri	95	4,52
Yeninden Basım	1	0,05
Derleme Makale	95	4,52
Derleme Makale; Kitap Bölümü	3	0,14
Derleme Makale; Erken Erişim	1	0,05
Toplam	2100	100

Bibliyometrik analizlerde kullanılan 1978 ile 2025 yılları arasında yayınlanan 2100 çalışmanın yıllara göre dağılımı Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Analizlere Dahil Edilen Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Yayın Yılı	Yayın Sayısı	Yayın Yılı	Yayın Sayısı	Yayın Yılı	Yayın Sayısı
2025	16	2009	19	1993	-
2024	233	2008	10	1992	-
2023	250	2007	8	1991	-
2022	281	2006	4	1990	-
2021	230	2005	9	1989	-
2020	191	2004	2	1988	-
2019	145	2003	1	1987	-
2018	175	2002	3	1986	-
2017	104	2001	2	1985	-
2016	85	2000	-	1984	-
2015	76	1999	3	1983	-
2014	87	1998	2	1982	-
2013	34	1997	1	1981	-
2012	51	1996	-	1980	-
2011	30	1995	2	1979	-
2010	45	1994	-	1978	1

Yayın sayıları incelendiğinde 1978 yılındaki ilk yayın sonrası 1995’e kadar başka yayın olmadığı ve 1995’ten sonra genel bir artış eğilimine girdiği görülmektedir. Yayın sayısı ilk kez 2017’de 104 yayın ile üç haneli sayılara ulaşmış ve sonrasında hiç çift hanelere düşmemiştir. İlgili dönemler içerisinde yıllar arasında iniş çıkışlar görülmekle beraber bütüncül bir bakış açısıyla bakıldığında genel olarak bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Yıllık bilimsel üretime yönelik program vasıtasıyla verilerden elde edilen grafik Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1. Analizlere Dahil Edilen Çalışmaların Yıllık Bilimsel Üretimi

Web of Science (WoS) veri tabanında yapılan analizlerde (Treemap Chart-10) hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmalara yönetim, işletme ve uygulamalı psikoloji alanındaki dergilerde daha çok yer verildiği Şekil 2’de görülmektedir. Farklı alanlarda ele alındığı görülen hizmetkâr liderlik farklı disiplinlerde ve multidisipliner çalışmalarda ele alınabilecek bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte literatürdeki çalışmaların işletme-yönetim ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Analizlere Dahil Edilen Çalışmaların Alanlara Göre Dağılımı

Hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmalarda öne çıkan ilk 10 kaynak Tablo 3'te görülmektedir. İlgili tabloda *Frontiers in Psychology* 65 yayın ile ilk sırada, *Leadership & Organization Development Journal* 60 yayın ile ikinci sırada, *Journal of Business Ethics* ve *Sustainability* 45 yayın ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 3. Analizlere Dahil Edilen Çalışmalarda Öne Çıkan Kaynaklar

Kaynak	Yayın Sayısı
Frontiers in Psychology	65
Leadership & Organization Development Journal	60
Journal of Business Ethics	45
Sustainability	45
International Journal of Contemporary Hospitality	32
Servant-Leadership, Feminisim, and Gender Well-Being	30
International Journal of Hospitality Management	29
Leadership Quarterly	28
Current Psychology	25
International Journal of Sports Science & Coaching	21

Hizmetkâr liderlik üzerine yapılan çalışmalarda öne çıkan ilk 5 ülke Tablo 4'te görülmektedir. İlgili tabloda ABD 634 yayın ile ilk sırada, Çin 369 yayın ile ikinci sırada, Avustralya 149 yayın ile üçüncü sırada yer almaktadır.

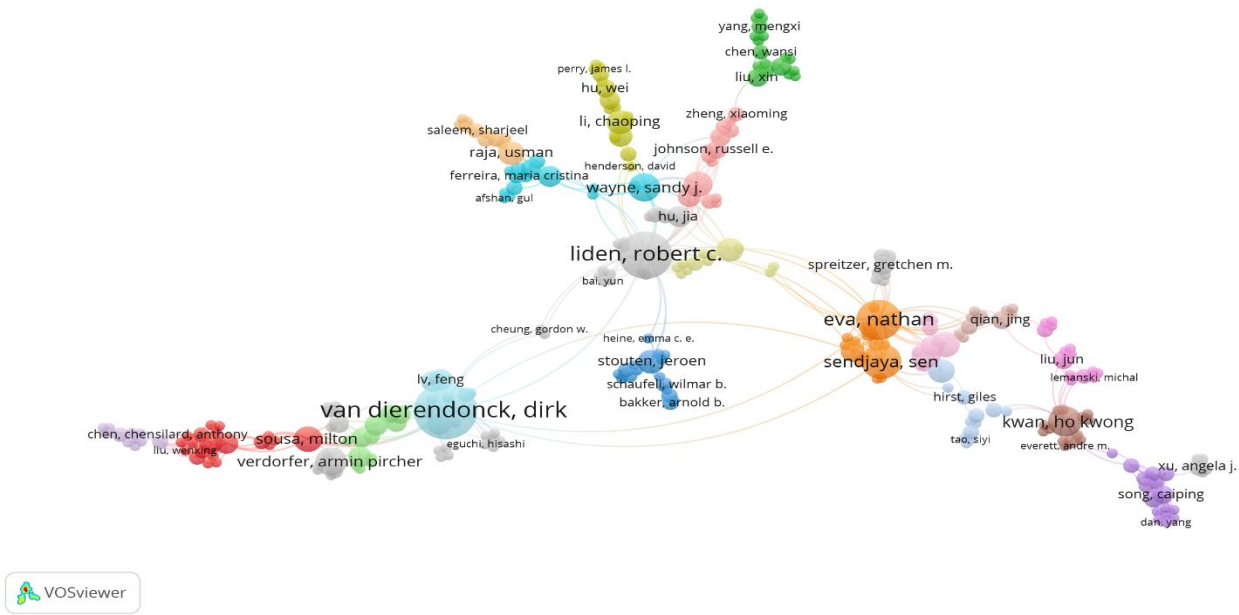
Tablo 4. Analizlere Dahil Edilen Çalışmalarda Öne Çıkan Ülkeler

Ülke	Yayın Sayısı
ABD	634
Çin	369
Avustralya	149
Pakistan	137
İngiltere	136

Bibliyometrik analizlere dahil edilen 1978 ile 2025 yılları arasında yayınlanan 2100 çalışmanın toplam yazar sayısı 4471, tek yazarlı yayın yazar sayısı 388, yayın başı ortalama atıf sayısı 23,80, uluslararası ortak yazarlık oranı %25,95 olarak gerçekleşmiştir.

3.1. Ortak Yazarlık Analizi

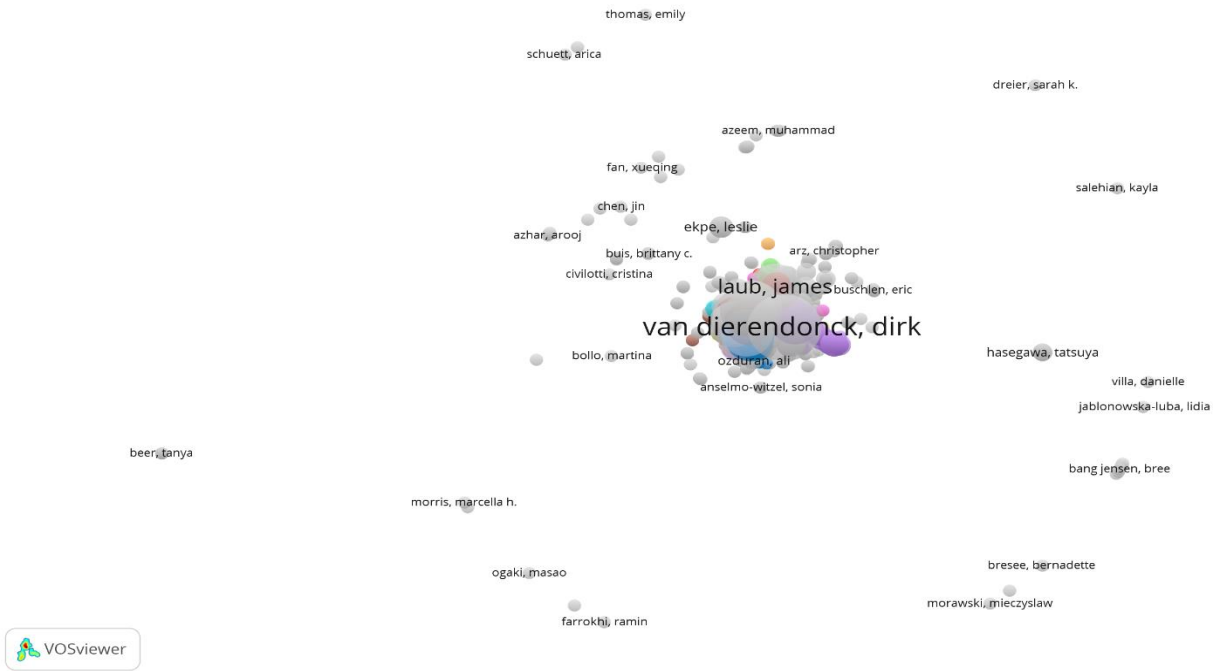
Ortak yazarlık analizi (Co-authorship of Authors) yapılırken en az 1 yayın ve en az 1 atıf kriteri ile kısıtlama gerçekleştirilerek görselleştirme haritası oluşturulmuştur. Oluşturulan haritada eleman sayıları 20 ve 4 arasında değişen 27 kümeye dağılmış 302 yazar olduğu görülmektedir. Toplam bağlantı 787, toplam bağlantı gücü ise 935 olarak gerçekleşmiştir. En çok atıf alan yazarların 4300 atıf ile Robert C. Liden, 3029 atıf ile Dirk Van Dierendonck ve 2300 atıf ile Fred Walumbwa oldukları görülmektedir. En çok bağlantı gücüne sahip yazarların ise 60 ile Dirk Van Dierendonck, 57 ile Robert C. Liden ve 47 ile Nathan Eva oldukları görülmektedir. En çok eser üreten yazarlar ise 28 eser ile Dirk Van Dierendonck, 20 eser ile Robert C. Liden ve 14 eser ile Nathan Eva, Osman Karatepe ve James Laub olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durumdan hareketle en çok atıf alan, en çok eser üreten ve en çok bağlantıya sahip yazarlar arasında bulunan Dirk Van Dierendonck ve Robert C. Liden öne çıkmaktadır. Diğer yazarlar ise en çok atıf alan, en çok bağlantıya sahip olan ve en çok eser üreten kategorilerinde ortak olarak bulunmamaktadır.

şekil 3. Ortak Yazarlık Analizi

3.2. Yazar Atıf Analizi

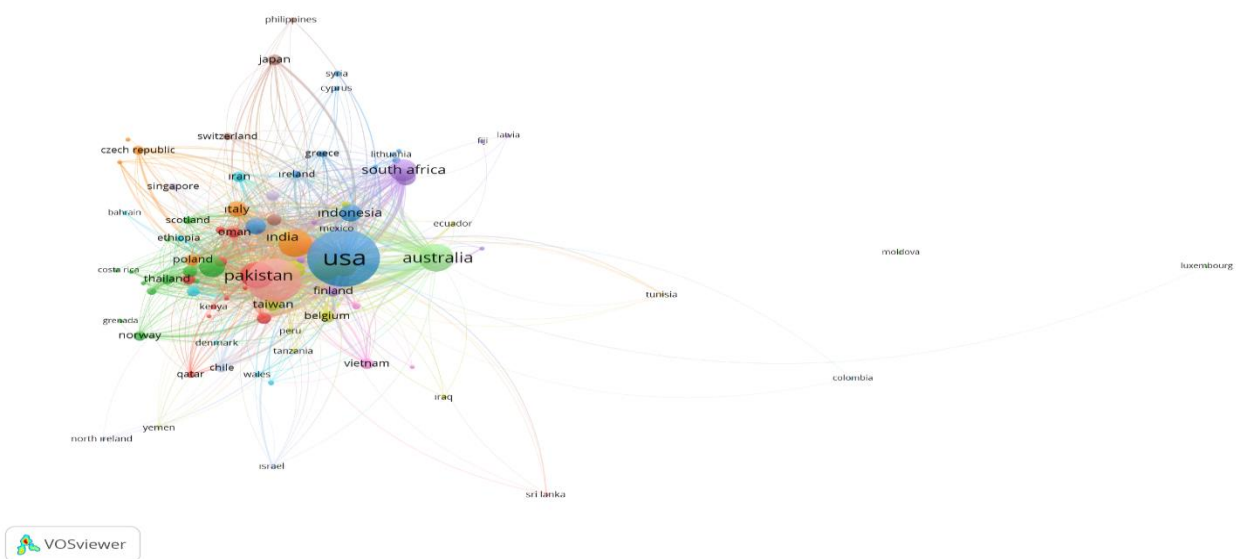
Yazarların atıf ağlarını belirlemek amacıyla ortaya koyulan yazar atıf analizi (Citation of Authors) en az 1 yayın ve en az 1 atıf kriteri ile kısıtlama gerçekleştirilerek görselleştirme haritası oluşturulmuştur. Bağlantıların 60 kümeye dağılmış 3415 birim olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Toplam bağlantı 103613, toplam bağlantı gücü ise 139860 olarak gerçekleşmiştir. En çok bağlantı gücüne sahip yazarların sırasıyla 8164 ile Robert C. Liden, 6765 ile Dirk Van Dierendonck ve 4987 ile Sandy J. Wayne olduğu görülmektedir. En çok atıf alan yazarların ise 4300 atıf ile Robert C. Liden, 3029 atıf ile Dirk Van Dierendonck ve 2300 atıf ile Fred Walumbwa oldukları görülmektedir. Her iki alanda Robert C. Liden ve Dirk Van Dierendonck ilk iki sırayı oluşturmaktadır.

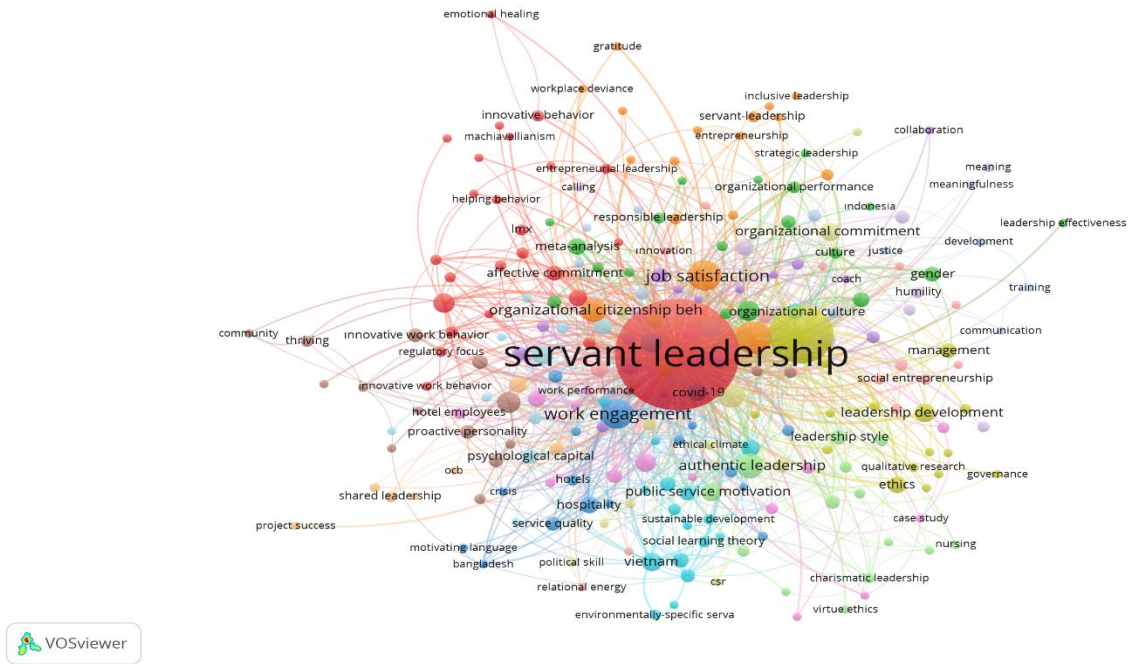
Şekil 4. Yazar Atıf Analizi

3.3. Ülke Atıf Analizi

Yazarların ülkelerine göre atıf ağlarını belirlemek amacıyla ortaya koyulan ülke atıf analizi (Citation of Countries) en az 1 yayın ve en az 1 atıf kriteri ile kısıtlama gerçekleştirilerek görselleştirme haritası oluşturulmuştur. Bağlantıların 16 kümeye dağılmış 89 birim olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Toplam bağlantı 1460, toplam bağlantı gücü ise 29268 olarak gerçekleşmiştir. En çok atıf alan ülkelerin sırasıyla 23731 atıf ile ABD, 8693 atıf ile Çin ve 6758 atıf ile Avustralya oldukları görülmektedir. Toplam bağlantı gücü açısından da aynı ülkeler 12043, 7737 ve 4751 ile ABD, Çin ve Avustralya şeklinde sıralanmaktadır. Eser sayısı olarak 630 eser ile ABD, 369 eser ile Çin ve 149 eser ile Avustralya şeklinde bir sıralama söz konusudur. Üç alanda da ABD, Çin ve Avustralya ilk üç sırada yer alarak öne çıkmaktadır.

Şekil 5. Ülke Atıf Analizi

Şekil 7. Anahtar Sözcük Analizi

3.6. Kelime Bulutu Analizi

Kelime ağını ortaya koymayı amaçlayan artı anahtar kelimeler (Keyword Plus) kategorisinde 50 kelime kısıtlanmalı kelime bulutu analizi (WordCloud) vasıtasıyla görselleştirme haritası oluşturulmuştur. Sırasıyla 543 tekrar ile servant leadership (hizmetkâr liderlik), 484 tekrar ile performance (performans), 416 tekrar ile transformational leadership (dönüşümcü liderlik) olarak sıralanmaktadır.

Şekil 8. Kelime Bulutu Analizi

3.7. Metinlerin Bibliyografik Eşleşme Analizi

Ortak atıf belirlemek amacıyla ortaya koyulan metinlerin bibliyografik eşleşme analizi (Bibliographic Coupling of Documents) en az 1 atıf alma kriteri ile kısıtlama gerçekleştirilerek görselleştirme haritası oluşturulmuştur. Bağlantıların 12 kümeye dağılmış 1540 birim olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Toplam

bağlantı 690591, toplam bağlantı gücü ise 2009223 olarak gerçekleşmiştir. En fazla bibliyografik eşleşmeye sahip olanlar 1301 atıf ile Avolio (2009), 992 atıf ile Van Dierendonck (2011a) ve 948 atıf ile Liden (2008) olarak görülmektedir. Toplam bağlantı gücü en yüksek olanların ise 11490 ile Lee (2020), 11005 ile Eva (2019) ve 9496 ile Zarei (2024) olduğu görülmektedir.

gallagher (2005)

VOSviewer

Şekil 9. Metinlerin Bibliyografik Eşleşme Analizi

3.8. Yazarların Bibliyografik Eşleşme Analizi

Yazarların bibliyografik eşleşme analizi (Bibliographic Coupling of Authors) en az 1 eser yayınlamış olma ve en az 1 atıf alma kriteri ile kısıtlama gerçekleştirilerek görselleştirme haritası oluşturulmuştur. Bağlantıların 19 kümeye dağılmış 3608 birim olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Toplam bağlantı 3961540, toplam bağlantı gücü ise 21170659 olarak gerçekleşmiştir. En fazla bibliyografik eşleşmeye sahip olanlar 4300 atıf ile Robert C. Liden, 3029 atıf ile Dirk Van Dierendonck ve 2300 atıf ile Fred Walumbwa olarak görülmektedir. Toplam bağlantı gücü en yüksek olanların ise 328960 ile Dirk Van Dierendonck, 303498 ile Robert C. Liden ve 195880 ile Aboramadan Mohammed olduğu görülmektedir.

frederick thomas

becker mothy

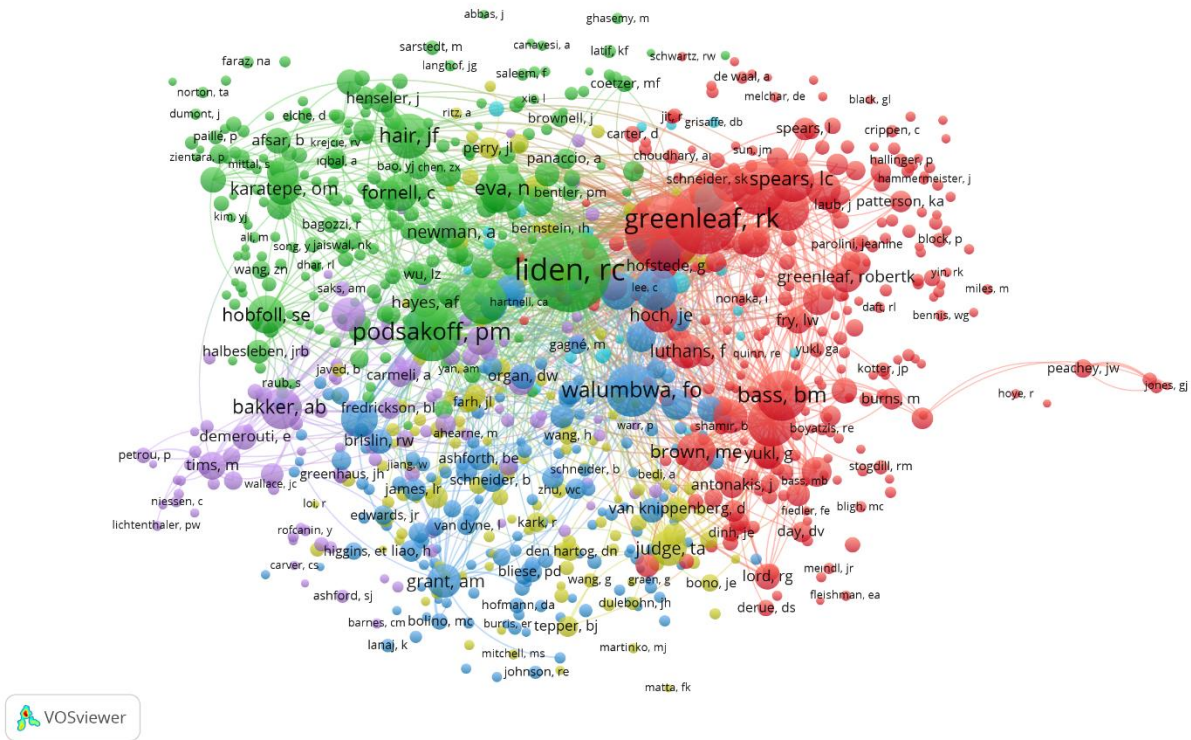

VOSviewer

Şekil 10. Yazarların Bibliyografik Eşleşme Analizi

3.9. Yazarların Ortak Atıf Analizi

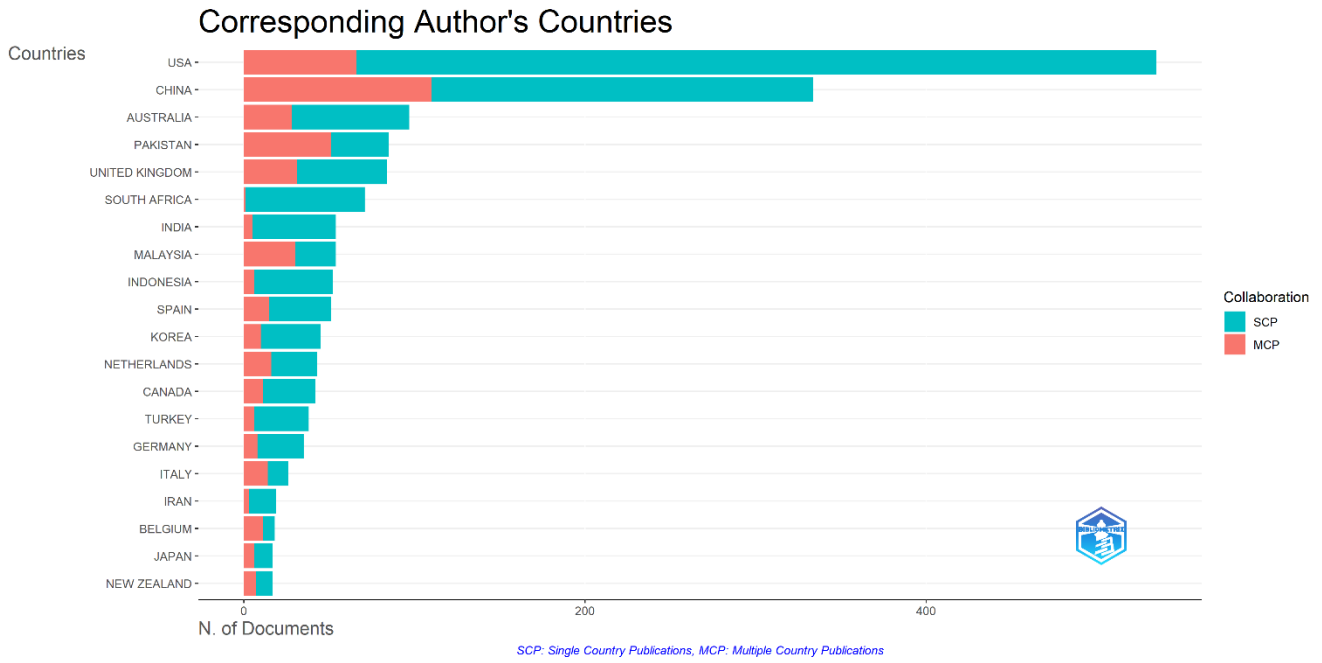
Yazarların ortak atıf analizi (Co-citation of Cited Authors) en az 20 atıf kriteri ile kısıtlama gerçekleştirilerek görselleştirme haritası oluşturulmuştur. Bağlantıların 6 kümeye dağılmış 963 birim olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Toplam bağlantı 257468, toplam bağlantı gücü ise 1439944 olarak gerçekleşmiştir. En fazla ortak atıf yapılan yazarların 1670 atıf ile Robert C. Liden, 1434 atıf ile Dirk Van Dierendonck ve 1186 atıf ile R. K. Greenleaf oldukları görülmektedir.

Şekil 11. Yazarların Ortak Atıf Analizi

3.10. Uluslararası İş Birliği Analizi

Uluslararası iş birliği analizi (Collaboration) öne çıkan 20 ülke üzerinden gerçekleştirilmiştir. İlgili analizde ABD, Çin, Avustralya, Pakistan ve Birleşik Krallık ilk 5 sırayı oluşturmaktadır. Kendi ülkesindeki çalışmalar ve birden fazla ülke ile gerçekleştirilen çalışmalarda sırasıyla ABD ve Çin ilk sırada yer almaktadır.

Şekil 12. Uluslararası İş Birliği Analizi

4. SONUÇ

Yıllara göre değerlendirme yapıldığında, 1995 yılından itibaren kavrama yönelik akademik ilginin belirgin şekilde arttığı görülmektedir. Bu tarihten itibaren, istisnai dalgalanmalar dışında, yayın sayılarında istikrarlı bir artış gözlenmektedir. Özellikle 2019 sonrası dönemdeki yükseliş, COVID-19 pandemisinin tetiklediği dijitalleşme süreciyle ilişkilendirilebilir. Yayın türleri arasında açık ara farkla en yaygın formun makale olduğu, yayın organı olarak ise *Frontiers in Psychology* dergisinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu eğilim, hizmetkâr liderlik araştırmalarının hem psikoloji hem de örgütsel davranış ekseninde konumlandığını göstermektedir.

Anahtar sözcük ve kelime bulutu analizleri, hizmetkâr liderliğin “performance”, “job satisfaction” ve “work engagement” gibi sonuç değişkenleriyle kuramsal olarak ilişkilendirildiğini; aynı zamanda “servant leadership”, “leadership” ve “transformational leadership” gibi kavramlarla kavramsal yakınlık taşıdığını göstermektedir. Bu bulgu, akademik araştırmalar açısından hizmetkâr liderliğin etkilerine yönelik ölçüm modellerinin geliştirilmesi ve farklı liderlik paradigmalarıyla karşılaştırmalı analizlerin yapılması açısından önemli bir yönelim sunmaktadır. Uygulayıcı lider, yönetici ve girişimciler içinse bu kavramsal bağlantılar, hizmetkâr liderliğin çalışan bağlılığı, iş doyumu ve performans gibi stratejik çıktılarla uyumlu bir liderlik modeli sunduğunu ortaya koymaktadır.

Tüm analizler bir arada değerlendirildiğinde, hizmetkâr liderlik alanındaki akademik bilgi üretiminin hem bireysel hem de kurumsal düzeyde belirli merkezlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Yazar düzeyinde Dirk Van Dierendonck ve Robert C. Liden; hem ortak yazarlık ağlarında üstlendikleri merkezi roller hem de yüksek atıf sayılarıyla alandaki kuramsal inşanın ve ampirik derinliğin öncüleri konumundadır. Kurumsal düzeyde, University of Illinois ve Erasmus University, bu yazarların etkisiyle hem yayın hacmi hem de etki gücü bakımından öne çıkmakta ve alanın bilgi üretim merkezleri olarak konumlanmaktadır.

Ülke düzeyinde ABD ve Çin, yayın ve atıf performansı ile hizmetkâr liderlik konusundaki bilimsel üretimin küresel ölçekte merkezileştiği ülkeler olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca bu ülkeler, uluslararası iş birliği ağlarının lider aktörleri konumundadır. Avustralya, Pakistan ve Birleşik Krallık gibi ülkeler de iş birliği ağlarında dikkate değer roller üstlenmektedir. Bu durum, hizmetkâr liderliğin coğrafi olarak çok merkezli ancak ağsal olarak yoğun biçimde örülmüş bir literatür alanı oluşturduğunu göstermektedir. Araştırmacılar için bu ağlar, yeni iş birlikleri kurmak ve çok uluslu projelerde yer almak açısından fırsatlar sunarken; uygulayıcılar

açısından farklı ülke ve kültürlerde geliştirilen liderlik pratikleri, hizmetkâr liderliğin evrensel uygulanabilirliğini göstermektedir.

Yazarlar ve metinler arasındaki bibliyografik eşleşme analizleri, alanda kurucu metinlerin (örn. Liden, 2008; Van Dierendonck, 2011a; Avolio, 2009) referans noktası hâline geldiğini ortaya koymuştur. Bu metinlerin yüksek eşleşme düzeyi, hem akademik kümelenmelerin oluştuğunu hem de literatürde belirgin bir kuramsal merkezleşme yaşandığını göstermektedir. Akademisyenler için bu yapı, teoriye dayalı sağlam bir temele oturan yeni araştırmalar geliştirme fırsatı sunarken; uygulayıcılar açısından bu metinlerde geliştirilen kavramsal modeller, kurumsal liderlik uygulamalarına uyarlanabilecek sistematik çerçeveler sunmaktadır.

Özetle bu bulgular, hizmetkâr liderliğin gelişen ve derinleşen akademik bir alan olarak hem araştırmacılara hem de liderlik uygulayıcılarına yönelik zengin bir kavramsal ve pratik zemin sunduğunu göstermektedir. Alanın merkezi aktörleri, üretim merkezleri, kavramsal temaları ve ağsal yapısı dikkate alındığında; hizmetkâr liderlik modeli, hem akademik hem de kurumsal düzeyde sürdürülebilir liderlik yaklaşımlarının inşasında stratejik bir kaynak olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- ARIA, M. & CUCCURULLO, C. (2017). "bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis", *Journal of informetrics*, 11(4): 959-975.
- ARTSIN, M. (2020). "Bir metin madenciliği uygulaması: vosviewer", *Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi B-Teorik Bilimler*, 8(2): 344-354.
- BAĞDOĞAN, S. Y., & ÖZDEMİR, E. (2024). "Uzaktan Çalışma Konulu Yayınların Bibliyometrik Analizi", *Business and Economics Research Journal*, 15(1): 67-82.
- BAKAN, İ. & BULUT, Y. (2004). "Yöneticilerin uyguladıkları liderlik yaklaşımlarına yönelik algılamaları: Likert'in yönetim sistemleri yaklaşımı'na dayalı bir alan çalışması", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (31): 151-176.
- BAKAN, İ. & DOĞAN, İ. F. (2012). "Hizmetkâr liderlik", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2): 1-12.
- BAYNAL DOĞAN, T. G., DOĞAN, S., & AYKAN, E. (2021). "Liderlik tarzlarının bibliyometrik analizi", *Erciyes Akademi*, 35(1): 161-189.
- COBO, M. J., LÓPEZ-HERRERA, A. G., HERRERA-VIEDMA, E., & HERRERA, F. (2011). "Science mapping software tools: Review, analysis, and cooperative study among tools", *Journal of the American Society for information Science and Technology*, 62(7): 1382-1402.
- DEMİREL, H. G. & KİŞMAN, Z. A. (2014). "Kültürler arası liderlik", *Turkish Studies*. 9 (5): 689-705.
- DERELİ, A. B. (2024). "Vosviewer ile Bibliyometrik Analiz", *Communicata*, (28): 1-7.
- DİRİK, D., ERYILMAZ, İ., & ERHAN, T. (2023). "Post-truth kavramı üzerine yapılan çalışmaların vosviewer ile bibliyometrik analizi", *Sosyal Mucit Academic Review*, 4(2): 164-188.
- EHRHART, M. G. (2004). "Leadership and procedural justice climate as antecedents of unit-level organizational citizenship behavior", *Personnel psychology*, 57(1): 61-94.
- ERKAN, İ. (2020). "Dijital pazarlamanın dünü, bugünü, geleceği: bibliyometrik bir analiz", *Akademik Hassasiyetler*, 7(13): 149-168.
- EVA, N., ROBIN, M., SENDJAYA, S., VAN DIERENDONCK, D., & LIDEN, R. C. (2019). "Servant leadership: A systematic review and call for future research", *The leadership quarterly*, 30(1): 111-132.
- GÜNEL, D., CİVELEK, M. E., & KARABULUT, A. T. (2015). "İşletmelerde etik liderliğin etik iklim üzerine etkisi: deneysel bir araştırma (Organizational culture and work ethics)", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi Yıl: 14 Özel*, (28): 251-265.
- HALALL, W. E. (1974). "Toward a general theory of leadership", *Human Relations*, 27(4): 401-416.

- HAMILTON, N. W. (2008). "Ethical leadership in professional life", U. St. Thomas LJ, 6: 358-396.
- İBİCİOĞLU, H., ÖZMEN, H. İ. & TAŞ, S. (2009). "Liderlik davranışı ve toplumsal norm ilişkisi: Ampirik bir çalışma", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 14 (2): 1-23.
- KILIÇ, K. C. ve AYDIN, Y. (2016). "Hizmetkâr liderlik ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Güvenirlik ve geçerlik çalışması", KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(30): 106-113.
- KÖSEOGU, M. A., RAHIMI, R., OKUMUŞ, F., & LIU, J. (2016). "Bibliometric studies in tourism", Annals of tourism research, 61: 180-198.
- KÜÇÜKÖZKAN, Y. (2015). "Liderlik ve motivasyon teorileri: Kuramsal bir çerçeve", Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 1(2): 85-116.
- LIDEN, R. C. WAYNE, S. J., MEUSER, J. D., HU, J., WU, J., & LIAO, C. (2015). "Servant leadership: Validation of a short form of the SL-28", The Leadership Quarterly, 26(2): 254-269.
- LIDEN, R. C. WAYNE, S. J., ZHAO, H., & HENDERSON, D. (2008). "Servant leadership: Development of a multidimensional measure and multi-level assessment", The leadership quarterly, 19(2): 161-177.
- MULLINS, L. J. & CHRISTY, G. (2016). Management and organisational behavior. (Eleventh) Pearson.
- RUSSELL, R. F. (2001). "The role of values in servant leadership", Leadership & Organization Development Journal, 22(2): 76-84.
- RUSSELL, R. F. & STONE, A. G. (2002). "A review of servant leadership attributes: Developing a practical model", Leadership & organization development journal, 23(3): 145-157.
- SEYHAN, F. & ÖZZEYBEK TAŞ, M. (2021). "Sağlık Turizmi Konusunda Yapılan Çalışmaların "R Tabanlı" Bibliyometrix Analizi", International Social Sciences Studies Journal, 7(81): 1569-1586.
- SÖKMEN, A. & BOYLU, Y. (2009). "Yol amaç modeli kapsamında önderlik davranışlarının incelenmesine yönelik bir araştırma", Journal of Yasar University, 4(15): 2381-2402.
- ŞAFAKLI, O. V. (2005). "KKTC'deki kamu bankalarında liderlik stilleri üzerine bir araştırma", Doğu Üniversitesi Dergisi. 6 (1): 132-143.
- VAN DIERENDONCK, D. (2011). "Servant leadership: A review and synthesis", Journal of management, 37(4): 1228-1261.
- VAN ECK, N. & WALTMAN, L. (2010). "Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping", Scientometrics, 84(2): 523-538.
- ZEREN, D. & KAYA, N. (2020). "Dijital pazarlama: Ulusal yazının bibliyometrik analizi", Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1): 35-52